

Ruinerna på Sculpin Island (Kanayoktok) i Nain's skärgård, Newfoundland-Labrador.

Ett förmodat nordboviste från medeltiden.

Av V. Tanner.

De studier rörande några isländska sagor jag företagit under mina resor på Labrador halvöns atlantiska kust, så att säga på ort och ställe, ha bibragt mig förvissning om att djärva sjöfarare av nordisk stam redan vid tiden kring år 1000 e. Kr. och senare beseglat de nordostliga kusterna av Nordamerika. Förhåller det sig så, borde ju också fasta fornlämningar ha bevarats till eftervärlden från dessa resor, vilka åtminstone delvis avsågo besittningstagande och brukande av nytt land. Såsom ett minnesmärke av denna art utpekades för mig i Nain det förmodade vikingavistet på Sculpin Island. Denna „ruinby“ skall jag i det följande redogöra för och framlägga de slutsatser man kan draga av utredningen.

**

Skyddad mot världshavets excessiva stormvågor och dyning i öster av en svärm öar och skär tillhörande Nain-arkipelagens yttre skärgård, ligger Sculpin Island omedelbart öster om den i våra dagar begagnade huvudfarleden på kusten mellan Ford Harbour och Port Manvers vid 56° 49' 10" n. b. och 61° 17' 16" w. long. Ön bildar västra randen av en labyrint med smärre öar och holmar, vilka åtskiljas av smala sund och vikar, fig. 1. Ett bättre ställe för sälfangst än detta torde svårligen kunna anträffas på hela Labrador-kusten, ty när sälarna under sina vandringar på vår och höst stryka igenom trakten fastna många av dem i näten, som läggas ut över sunden.

Ön utgöres av en i nord-syd utsträckt, jämförelsevis obetydlig bergsträckning av ett par kilometers längd, och den reser sig till ett sextiotal meter ö. h. Från nordost och sydväst skjuta breda dalar fyllda av svallade grusmassor in mot öns mitt för att mötas i ett forntida ed uppbyggt av svallgrus. Detta ed utgör tillika

en brygga mellan de ispolerade släta gabbrohällarna i öster och de småkuperade, mycket sprickfyllda gneisgranitklipporna väster om den centrala dalsänkan. Vid öns östsida och sydsida stupar bergsträckningen brant och oförmedlat ned mot havet; någon hamnplats finns ej där. På västsidan kantas ön däremot av 15—150 m breda grusränder, vilka på några ställen övertväras av några utflackade klippsporrar, vilka kila ut mot väster från den västra bergsträckningen. Under ett tidigare skede av den postglaci-

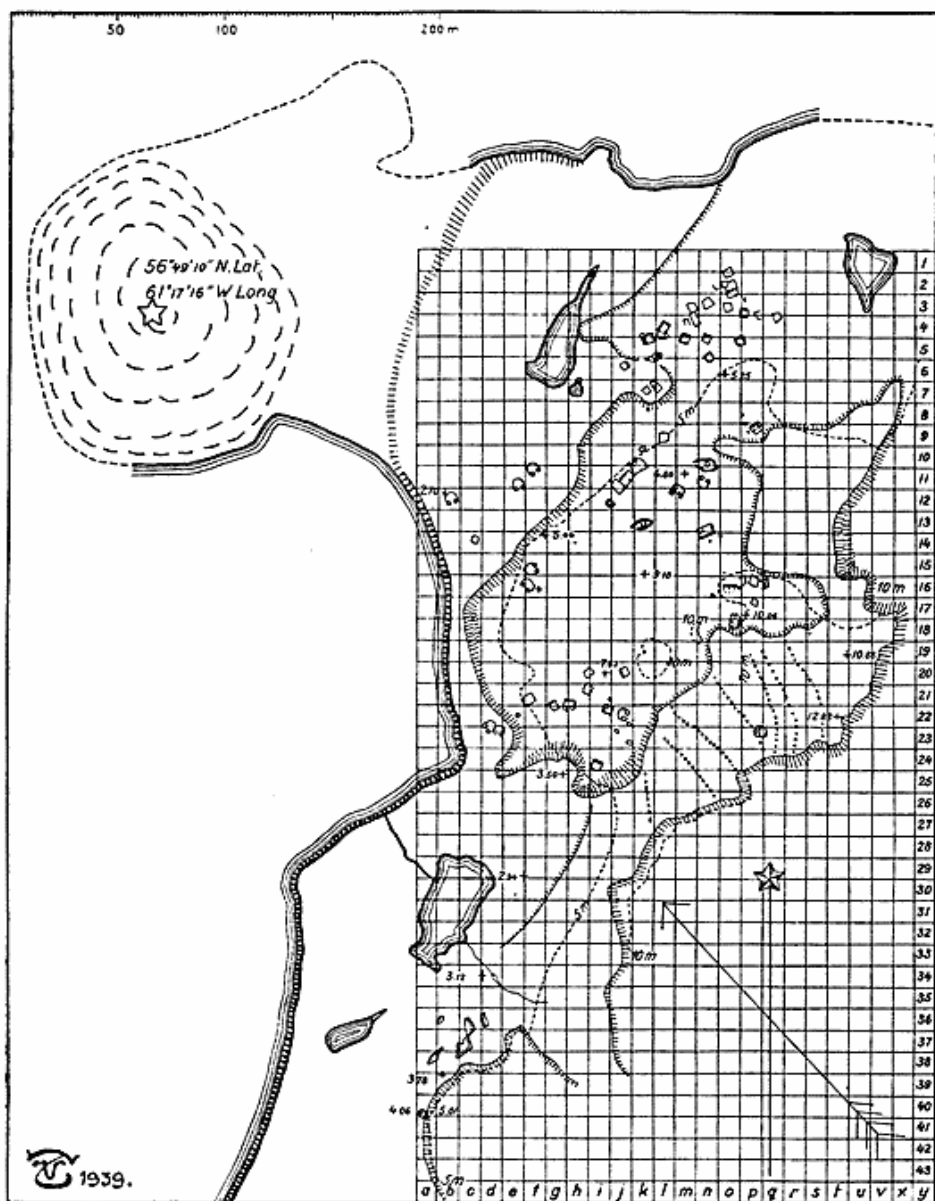

Foto V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 1. Vy mot nordost över en del av arkipelagen nordost om Sculpin Island.

ciala tiden, då havsytan räckte längre upp över land än nu, ha dessa sporrar genom avlagring av strandackumulationer avdelats i flacka grupper av klippor. Vid nordvästra ändan av ön sträcker sig ett sådant utsprång mot västnordväst och avslutas med den vid ebbtid landfästa domformiga klippa, vilken synes längst i nordväst på fig. 2. Här ligger den bästa hamnen på ön. Klippan och det steniga edet bilda under alla vattenstånd en ypperlig vågbrytare mot oceanen, som här bryter med våldsamt dån mot nordsidorna. Vid högvatten skiljes klippan från ön av ett stenfyllt sund, där man kan ro småbåtar igenom. Sydost om denna intermittenta klippö finner man på min karta ett starkt förklyftat, ganska flackt sluttande klipparti, vars former närmare antydast på kartbilden av de inmätta 5-m och 10-m höjdkurvorna. Detta klipparti skiljes från resten av det i västnordväst strykande utsprångets huvuddel

av ett grused. Det är på klippartiet nordväst om samma grused den ryktbara „ruinstaden“ är belägen.

Uppmätt av V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 2. Topografisk kartskiss över ruinerna på Sculpin Island. Höjdsiffrorna angiva höjden över B a l a n u s-gränsen.

Med avseende å växtligheten liknar ön de andra öarna inom yttre delen av Nain-arkipelagen. Växttäcket kring „ruinstaden“ är av torftigaste slag. Mellan de skrovliga klippställarna eller flata strandgrusytorerna utbreder sig mager kusttundra med större och

mindre, övervägande glesa lav- och mossmattor med krypande *Arctostaphylos alpina* och sparsamt spalierformig dvärgbjörk och krypväden, fulla med luckor, där mineraljorden skyntar fram. Någon *Empetrum*-torv ligger i klippskrevor och fördjupningar i marken. En frodigare anblick erbjuder blott den oregelbundna, några få meter breda våden med *Elymus*, vilken skiljer kustundrans xerofila vegetation från högvattenstranden. På hela ön anträffades icke mer än tre exemplar av svartgran (*Picea mariana*), ett mattformigt och tvenne bildande omkring 1 m höga, stubbade buskar. Inga vittnesbörd tala för att växtligheten någonsin skulle ha varit frodigare här tidigare. Om folket, som begagnat ön, använt brännved, har det varit nödsakat hämta den från andra öar ett gott stycke väster om Sculpin Island. I och för sig bjuder sålunda Sculpin Island icke på några sådana anmärkningsvärda förhållanden, varigenom den kunde tänkas ha varit särskilt tilldragande för folk av vit stam; det enda intressanta särdrag jag kunnat råka på där är läget vid randen av en ölabyrint med de ypperligaste betingelser för fångst av havsdjur.

Att ön fått en plats i den vetenskapliga litteraturen beror på förekomsten av ett antal lämningar av boningsgrunder, bildande ett slags „ruinby“ på det isolerade klippartiet, fig. 2. Ruinkomplexet har förr ganska allmänt uppfattats utgöra ett forntida nordbosäte, där färdemän från Grönland skulle uppehållit sig under sina resor till Vinland. Det är särskilt de herrnhutiska missionärerna, vilka tidigt uppspårade ruinerna, vilka givit spridning åt denna tanke, därvid framhållande, att boningsgrunderna till form och skaplynne helt avvika från de boningar som begagnats av eskimåerna i trakten under den tid missionen verkat på Labrador. Det var också missionären i Nain, pastor Paul Hettasch, som riktade min uppmärksamhet på dessa ruiner (Tanner 1939). Forskare på eskimålogiens område ha emellertid uttalat en förmodan, att ruinerna icke alls skulle ha något att skaffa med nordborna på Grönland utan vore lämningar efter en utdöd eskimåbefolkning, vilken vistats på Labrador-kusten redan innan den nu levande eskimåstammens förfäder invandrade till trakten (Mathiassen). Det var för att få klarhet i denna fråga jag gjorde ett besök på ön den 3 och 4 augusti 1939.

Öns namn lämnar ingen säker ledning för tydningen av de problematiska boningarnas härkomst. Ön kallas av de nu levande eskimåerna Kanayoktok efter stensimpan. Denna fisk kallas av den vita befolkningen scolpin, och det engelska namnet på ön utgör tydligen en direkt översättning av eskimåernas benämning, ehuru ortogra-

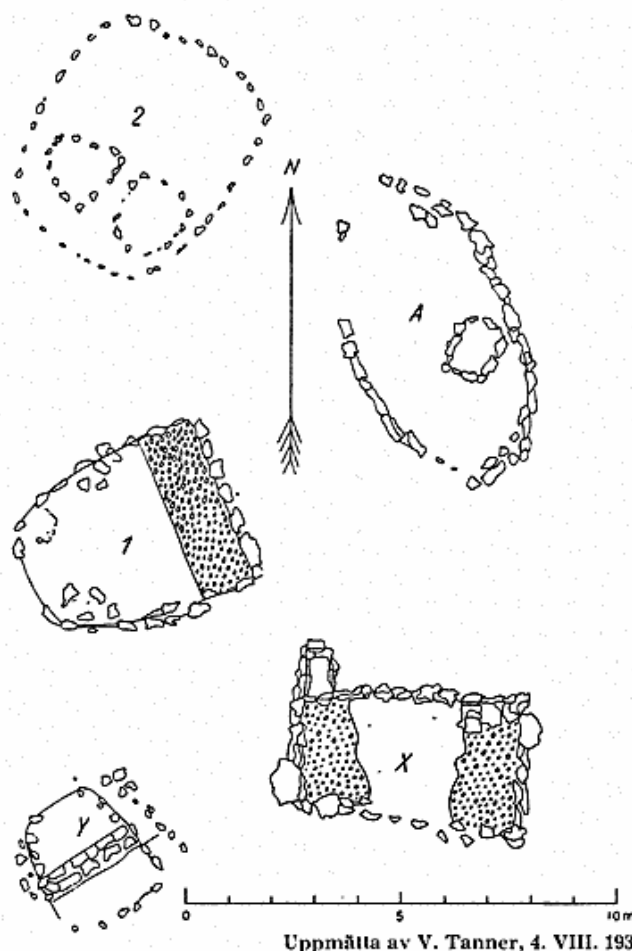
fien kan synas vara något förvillande. Det bör kanske därför omtalas, att i trakten begagnas ett lokalt engelskt ord: *to sculp*. Hawkes omtalar (p. 140, not): *to „sculp“ a seal is to skin it with the fat adhering to the hide. This is a term employed by the Newfoundland sealers.* Hawkes omtalar också eskimåernas „Sculping dance“. Svårt är att avgöra, huruvida öns benämning på engelska möjligen kan ha något att göra med „to sculp“. Fångst- och handelsmän ha länge trafikerat dessa trakter, t. o. m. ganska regelbundet under 1700-talet (Bernard), och det är naturligtvis icke helt uteslutet att ett flänseri kunnat övergående befinna sig här, churu numera varje tecken därom saknas. Den nuvarande eskimågenerationen i Nain kan lämna praktiskt taget inga upplysningar av intresse om Sculpin Island, varemot den icke är rädd att komma fram med fantastiska gissningar.

Alla de husgrunder jag lyckats uppsåra på ön äro bundna vid nordvästra utsprånget och dess omedelbara närhet; blott en boningslämning anträffades ett kort stycke söderut; jfr fig. 2, a×40, 41. När man beträder „ruinstaden“ är det först svårt att finna ut något sammanhang i det virvarr av grunder, som möter en, ty boningsgrunderna uppträda i synnerlig komplex blandning. För att få någon reda i förhållandena ansåg jag det vara ändamålsenligt att mäta upp en topografisk karta över ruingruppen i skalan 1:2000. På förminskningen av kartan, fig. 2, har fördelningen av berg och grus angivits och formerna antytts genom de inmätta 5- och 10-m höjdkurvorna. För de skilda boningsgrundernas identifiering på kartan har ett koordinatsystem införts.

Såsom väntat var började i den mån kartan kom till vissa systematiska drag att skymta fram. Det visade sig sålunda, att boningslämningarna fördela sig med avseende å grundformen i tvenne huvudgrupper: sådana med elliptisk eller halvelliptisk omkrets och sådana med fyrsidig stensättning. Dessutom förekomma i tvenne fall en utdragen form av gåtfull natur. Under hänvisning till planskisserna och deras skalor, fig. 3, skall jag här skildra de iögonenfallande dragen hos de förekommande grundtyperna.

1. De bäst bibehållna stensättningarna äro belägna på den släta strandgrusmarken i trakten b, e, f × 11, 12. De äro alla av mer eller mindre regelbunden elliptisk form, fig. 3/nr. 2, och angiva otvetydigt platsen där en gång i tiden några tupek, eller tipig (såsom min följeslagare, eskimån Julius Nathanael från Nain, kallade eskimåernas stora skinntält) stått. De ringformiga stensättningarna bestå av runda strandstenar omkr. 0,2 m² tvärsnitt, och dessa

ha använts för att spänna ut tältets skinntak. På var sin sida om den merendels mot sydliga väderstreck vettande ingången till tältet anträffas innanför tältringarna tvenne oregelbundet ringformiga högar av kantiga stenar av något större dimensioner än i tältringen. Vid anblicken av dessa råkade Julius i hänryckning; pekande på

Uppmätta av V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 3. Planskisser av boningsgrunder på Sculpin Island. Pilen angiver kompassens nordriktning; deklinationens storlek framgår av fig. 2, nere till höger. Typen 2 borde svängas c:a 25° mot söder för att komma i rätt läge till kompasspilen.

stenhögen utropade han: seal meat, plenty of seal meat once there; stenhögarna få tydligen antages ha utgjort köttgömmor till skydd mot tjuvaktiga hundar. Innanför tältringarna finner man f. ö. inga stenar; marken täckes där av en tät bädd av mossa och renlav, tre-fyra cm tjock, och denna växtlighet synes mig giva vid handen, att även de allra yngsta tältbottnarna av denna typ icke ha kunnat vara i bruk här under de två senaste århundradena, utan de kunna förmodas vara äldre.

Med ledning av signaturerna på översiktskartan i rutan c \times 12 på fig. 2 kan man följa denna typs utbredning. Den högst belägna hyddbotten av denna typ ligger på en flack strandvall i rutan pq \times 23; i torven på denna hyddbotten anträffades ett litet starkt förvittrat stycke av ett avskuret renhorn. Vid tältringarna d \times 22, 23 åter anträffades i en gammal köttkällargrop några små sönder-smulade stycken av trä med tränaglar och valben, vilka Julius ansåg härröra från en kajak, och kanske han uppfattat dem rätt, men jag är ej säker därom. Förutom dessa lämningar anträffades inga artefakt inom typen.

Typen synes vara ubikvitär, och den förefaller ej vara någon sällsynthet på Labrador-kusten. En väldig stenring tillhörande denna typ med en längre axel av ca. 11 m längd anträffade jag på sydvästra sidan av High Island. Även på södra stranden av Double Mer har jag sett en snarlik typ. Uteslutat är det ej, att en viss utveckling inom formen kan sparas.

2. Den andra typen av hyddbottnar, fig. 3, nr. 1, kännetecknas av en svängd stenrad, vilken rasat ut, men hos vilken man dock kan igenkänna en halvelliptisk grundform, t. ex. vid i \times 24. Ingångsöppningen ligger vid halvelliptions spets, medan bakväggen utgöres av en rak, 0,25—0,35 m bred och 0,50—0,88 m hög mur av platta, en till ett par dm tjocka stenar, vilka i några fall med verklig omsorg radats på varandra. På hyddbotten finner man utmed muren och av lika längd som denna en 0,1—0,15 m hög och 1,3 m bred upphöjning med jämn yta, en sovbrits tydligen. Även i några andra hyddbottnar här återkommer denna upphöjning, och dess yta har även här något utjämnats med smått singelgrus. I några hyddbottnar av denna typ ha klippytans skrovligheter ock utjämnats medels platta stenar. Den omsorg, med vilken botten i hyddan tillretts, skiljer ut denna typ från de övriga med av blott skrovlig klippställ eller blockstenar bestående golv i hyddbottnarna. Symmetriskt belägna på både sidor om ingången ligger en hop kantiga blockstenar, vilka tydligen även i detta fall ha utgjort gömmor för sälkött, som härigenom skyddats mot de alltid glupska hundarna.

3. Man kan anse, att den lilla hyddbotten vid a \times 40, 41 på fig. 3 nr. Y, principiellt överensstämmer med den sist anförda typen. Grundkonturen är också här halvelliptisk och vid bakväggen ligger en med stenplattor belagd upphöjning av 0,7 m bredd och 0,2 m höjd. Hos de båda utrasade stenflyglarna igenkänner man formen från typen 2, och man kan beräkna, att väggarna varit

ungefär 0,4 m höga. Denna hyddbotten avviker från typen 2 genom sina iögonenfallande små dimensioner. Här saknas även alla tecken till stenhögar, under vilka kött hade förvarats, och som alltid förekomma hos typerna 1 och 2. Dessutom utgöres bakväggen i detta fall av en slät klippvägg, som stupar ett 70-tal grader in mot hyddan. På den släta klippan kvarligga ännu några blockstenar, vilka förefalla ha lagts på hyddans skinntak för att hålla detta fäst vid klippan och utspänt. Blockstenarna ligga vid ca. 1 m över

Foto V. Tanner 4. VIII. 1939.

Fig. 4. En av de mindre boningsgrunderna i vars mitt Julius Nathanael står; ruinen återfinnes i rutan $p \times 17$ på fig. 2.

botten och i förening med väggarna lämna ett ungefärligt begrepp om det trånga utrymmet i hyddan. Trots de nämnda skiljaktligheterna synes det mig vara tydligt, att typen 2 och 3 deriverats från en och samma grundtyp.

4. Vissa boningsgrunder av typen 2 leda osökt tanken tillbaka till den firsidiga, nästan kvadratiska husgrunden med köttgömmor vid båda sidor om ingången, t. ex. i rutan $g, h \times 21, 22$. Väggarnas läge markeras hos denna äldre typ av låga blockstensvallar, men oklart är det i många fall, huruvida dessa bildat verkliga murar, som senare rasat ut. I några av dessa grunder är stenarnes antal så ringa, att man kan betvivla, att de bildat egentliga väggar; se fig. 4. Tydligt är dock att man dock räkna också med den möjlig-

heten, att övergivna hyddor blivit plundrade på stenmaterial, när nya anlagts. Inom andra är däremot en verklig tillradad mur förhanden; se fig. 5. På fig. 2 har jag med tjockt streck i konturerna angivit förekomsten av sådana murar. Någon britsartad upphöjning förekommer ej utmed bakväggen hos denna boningstyp, hos vilken skrovliga hälleberget alltid utgör botten. I en av bottnarna anträffades mellan tvenne tunna torvskikt ett stycke av ett valrevben, och i ett annat en ryggkota av en mindre val.

Foto V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 5. Ett stycke av muren i boningsgrunden i rutan p×16 på fig. 2, sedd från sydväst.

Denna grundtyp torde ha varit den allmännast begagnade på platsen. Av vegetationsförhållandena, särskilt den ymniga *Gyrophora*-vegetationen, är man böjd att sluta sig till, att den därjämte är äldre än de tre tidigare skildrade typerna.

5. På några ställen förekommer en med 4 överensstämmande typ, men köttgömmor saknas hos denna, såsom jag förmoder äldre typ. Hos några av grunderna är det icke heller möjligt avgöra, var ingången befunnit sig. Man får ett vagt intryck av att denna typ företräder boningar av mera tillfällig karaktär.

6. En stor rektangulär husgrund vid k × 4,5 med tillbyggt förrådsrum utgör en särföreteelse; se fig. 3, nr. X. Bland de fyrsidiga

typerna är denna bäst bibehållen. Huset har anlagts på en ganska jämn klippbotten och förekommande ojämnheter ha utjämnats genom påfyllning med singelgrus, varmed också släta upphöjningar ha uppbyggts utefter de båda kortväggarna. De raka, 0,7—1,0 m höga och 0,3—0,5 m tjocka murarna bestå även här av övervägande platta blockstenar, vilka radats på varandra med skickligt utnyttjande av även klipptaggar och stenblock, som tidigare funnits på stället. Det lilla förrådsrummets nordöstra vägg bildas av en stor flat granithäll, men några ristningar eller inskriptioner efterletades förgäves på densamma. Konfigurationen tyder på att det här är fråga om en dubbelhydda.

7. På några ställen förekomma några av naturen själv utjämnade och av helt låga stenrader utmärkta rektangulära husbottnar, t. ex. vid j, k \times 10, 11, 12. De ligga två och tre, tätt radade till varandra, några med gemensam mellanvägg. Murarna mellan dem ha varit blott några få dm höga och äro nu fullständigt utrasade. Avbalkande utsprång av en eller två m längd ha utgått från båda långväggarna in mot husen. Man får kanske tänka sig, att dessa komplexa hyddor utgjort något slags fest- eller församlingslokal för hyddornas invånare. Man vet, att festlokal förekom t. ex. hos eksimåerna i Hopedale ännu på slutet av 1700-talet enligt Cranz.

8. Med ändarna mot varandra ställda, egendomliga bågformigt böjda murar, vilka mellan sig innesluta ett linsformigt rum, fig. 3, nr. A, förekomma på ett par ställen, k \times 13 och n \times 10, 11. Den bågformigt mot nordost utböjda muren på det senare stället är 0,83—0,58 m hög och består av med stor omsorg på varandra radade platta blockstenar av ett par tre dm eller i några fall ännu större tjocklek. Den mot sydväst utböjda muren är svagare, högst 0,37 m hög, men bättre sammanhängande. Murarne äro hos denna konstruktion så påfallande väl bibehållna, att man är böjd att tro, att denna kunde höra till de yngre anläggningarna på stället.

Mellan de båda murarna ligger en av stora stenar hopradad stenkista av halvoval form och 0,6 m höjd, och vilken tjänat obekanta syften (grav?, köttgömma?). Den på fig. 3, nr. A, återgivna stenkistan är något så när symmetriskt belägen i förhållande till de båda murarna, blott något förskjutna mot sydost. Däremot ligger den igenrasade kistan i konstruktionen k \times 13 förskjutna mot östra vinkeln mellan bågarna. Denna senare konstruktion är utrasad och gör på grund av skorplavvegetationen på stenarna intryck av att vara en av de äldsta ruinerna på stället, se fig. 6. Från den mot

norr utböjda vällen utgå mot söder rester av tre 0,4 m höga skiljeväggar någon meter, och dessa liksom uppdelar rummet i avdelningar.

9. Kupolformiga högar av någon meters höjd och 1—2 m diameter vid basen, uppbyggda av grova blockstenar, förekomma flerstädes. De få antagas ha utgjort köttkällare. Vanligen äro de

Foto V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 6. En del av den gåtfulla konstruktionen av typen A på fig. 3 belägen i rutan $k \times 13$ på fig. 2, sedd från sydost.

fristående, men i några fall stöda de ena sidan mot brantstående klippor, vilka då ingått såsom delar i konstruktionen.

10. Tre stenpelare på ca. 2—3 m inbördes avstånd och av ca. 1 m höjd, bestående av stora platta blockstenar, som lagts på varandra, befinna sig i en rad på $p \times 8,9$. Den medföljande eskimån förmodade, att man brukat lägga upp kajaken på dem, eller hade man spänt ut skinnremmar mellan dem för att torka.

Av de olika typerna äro 1 och 9 ubikvitära, och de anträffas därjämte vid alla nivåer. Typerna 4—6 bilda en gytring inom den nordöstra delen av ruinsvärmen vid 3—5 m ö. h. Typen 7 förekommer påfallande regelbundet vid 5 m höjdkurvan samt 2 och 3 nära samma kurva. Typen 8 tillhör däremot de högre nivåerna.

Bortses från typen 9, så är det ett genomgående drag hos alla boningsgrunderna, att på deras bottnar inga stenar påträffas, vilka kunde tydas såsom lämningar efter ett infallet torvtak, som i detta stormiga område måste ha rikligt belastats med stenar för att ej blåsa bort. Tydligen har taket bestått av något annat material, och det mest sannolika är väl, att det utgjorts av sammansydda sälhudar eller valrosshudar lagda över en bärande konstruktion av trä, valrevben el. dyl. Spår av någon träställning kan man ej vänta sig, den har spårlöst förmultnat. Men vart ha valbensresterna tagit vägen? Endast spår av valben kunde ju anträffas. Möjligen ha de bortsläpats till någon annan boplats. Det mest sannolika förefaller dock vara, att benen blivit avyttrade under byteshandel med de vita. Jeffreys vet omtala, att fransmän handlade med eskimåerna i Hamilton Inlet-trakten omkring år 1750, och de synas t. o. m. ha haft ett fabriksverk där på södra stranden, näre the Narrows (antecknat bl. a. på en karta av 1757, vilken åtföljer de la Harpe's arbete, motstående mot S. 640). Jeffreys omtalar vidare, att en av eskimåernas bytesvaror utgjordes av valben, och att sådana anskaffades av dem ända från Ungava.

Ett annat iögonenfallande drag, som står i överensstämmelse med det sistnämnda, är att spår av en husgång överallt saknas. Putnam omtalar visserligen, att i åtminstone en boning en „doorway remains with a rectangular entrance passage beyond it. Except their rectangular feature they resemble the entrance tunnels of modern Eskimo winter houses in Greenland.“ Kan han avse boningen X i fig. 3? Jag kan eljest ej förstå vad Putnam avser.

Av de båda sist anförda omständigheterna skulle jag vilja draga den slutsatsen, att boningarna icke begagnats vintertid.

Det betydande antalet boningar och de omväxlande typerna i förening synas mig åter giva vid handen, att stället varit ett särskilt uppskattat tillhåll för fångstmän samt att platsen bör ha bebotts under en lång följd av år under vissa perioder av årets varma del. Emellertid måste det vara mycket länge sedan hyddorna — om vi bortse från typen 1 — varit bebodda; därom vittnar mäktigheten av torvtäcket, som bildats på några hyddbottnar, och den växlande, men övervägande mycket rikliga *Gyrophora*-vegetationen på byggstenarna.

En närmare datering av grunderna blir dock ej möjlig här. Oktat hyddbottnarna systematiskt genomletades påträffades ej mera än ett enda artefakt. På boningsbotten 1 × 4 skyntade nämligen fram mellan stenarne ett föremål, som otvetydigt tillverkats av människohand, fig. 7. Det utgöres av ett valrevbensstycke av

49 cm längd och 7 (6,8) cm bredd, vilket omformats med stor omsorg, så att det fått ett linsformigt tvärsnitt med 1,3 cm tjocklek. Symmetriskt och 15 cm från båda ändrar förekomma 1 cm djupa skårar, vilka visa, att benstycket fästs vid något föremål från båda ändarna. I mitten finns ett rektangulärt hål av $2,7 \times 4,5$ cm omfång. Den yta av benstycket, som låg uppåt, är ytterst starkt förvittrad, och lavar ha tagit fäste där, varemot den undre sidan

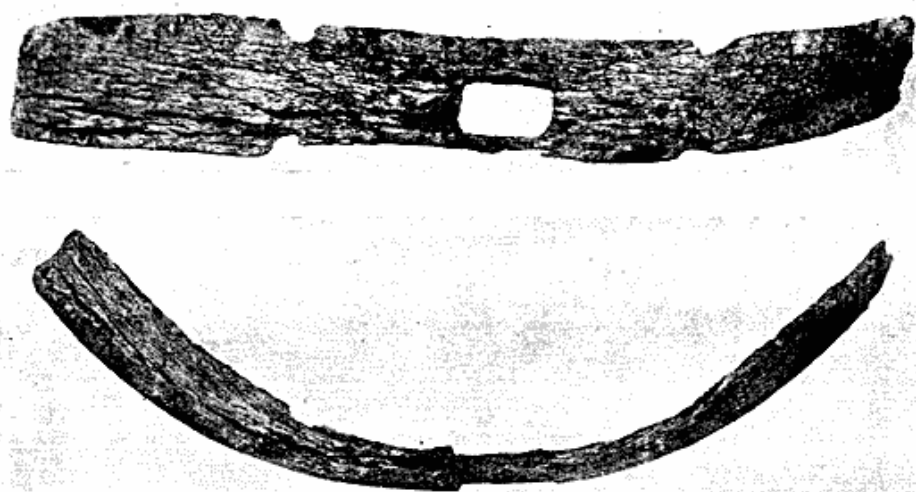

Foto V. Tanner, 4. VIII. 1939.

Fig. 7. Det i grunden i rutan 1×4 på fig. 2 funna artefaktet; om dimensioner etc. se närmare skildringen, s. 12 f. Spjälan var plan när den anträffades, men har efter torkandet böjt sig.

ännu uppvisar tecken till polering. Man påtvingas slutsatsen, att stycket i flere århundraden legat utsatt för atmosfärlilierna.

Under ett sammanträffande den 21.X.1939 i København omtalade dr. Therkel Mathiassen, att han i tiden funnit och avbildat ett motsvarande stycke (1927, I, Pl. 21, fig. 5), vilket han uppfattat såsom en tvärspjåla på en komatik eller eskimåsläde. Den enda skillnaden mellan de båda styckena är, att mitthålet på dr. Mathiassens stycke är elliptiskt, på mitt rektangulärt.

I de forna köttgömmorna vid e × 22 anträffades vidare några starkt förvittrade smala trästycken, som genomborrats på regelbundna avstånd. Det förefaller såsom om träaglar suttit i hålen, ty i ett av dem satt en sådan ännu kvar. Hålen ha tydligt tillverkats med drillborr, vilket tyder på eskimåiskt ursprung. Den åtföljande eskimån trodde, att trästyckena tillhört en kajak. Detsamma ansåg han om några starkt förvittrade valbensstycken.

Den överraskande bristen på artefakter kan förmodas bero därpå, att husgrunderna redan många gånger tidigare genomsnokats.

Även Putnam nödgades konstatera, att „excavation brought to light nothing“. Främst vittna de små gropar av växlande djup och ålder jag fann i vissa hyddbottnar därom. Även något slags små mättingsrösen av jämförelsevis gammalt datum anträffades.

Påfallande är vidare, att intet enda kolstycke kunnat iakttagas. Men ej heller några skärvor av tranlampor eller stengrytor lyckades det att uppspåra här. Ej heller kunde i omgivningarna några gravar anträffas. En forntida rävfälla fann däremot den medföljande eskimån i ett stenröse ett stycke sydost om boplatsen; typen har icke använts i trakten i mannaminne.

Ruinkomplexet på Sculpin Island är icke någon ensamstående uppenbarelse på Labradors atlantiska kust. Såsom ovan framhölls ha ruinerna på Labrador-kusten kommit till världens kännedom genom de herrnhutiska missionärerna.

Under studium av de moraviska brödernas rapporter fann Gosling (s. 11) ett omnämnande av boningslämningar på öar på Nain-kusten. Det konstaterades därjämte i rapporterna, att husen varit byggda av sten men icke efter [de då levande] Labrador-eskimåernas modeller. De skildras av brodern Lundberg år 1831 på följande sätt: „The fact of the Greenlanders having once inhabited Labrador appears to be proved by the occasional discovery of ruins of Greenland houses upon the islands which stretch along our coast. In the construction of these houses stone has been used, which is contrary to the Eskimo mode of building“.

Bröderna Kohlmeister och Kmoch omtala, att de 1811 anträffade ruiner av „Greenland houses“ på ön Amitok eller Gannet Island vid 59° 30' latitud: — „they consist in remains of walls and graves, with a low stone enclosure round the tomb, covered with a slab of the same material. — They have been discovered on islands near Nain, and though sparingly, all along the eastern coast“. Kohlmeister och Kmoch upptäckte däremot inga dylika boningslängor vid stränderna av Ungava Bay.

Den herrnhutiska biskopen Martin skrev till Gosling med anledning av hans förfrågan i ett brev bl. a. följande: „Several times I have heard about ruins of old dwelling places upon some islands along our coast, but have never yet seen one of them. Whether these ruins are really the ruins of old Greenland houses, as is stated in the report of Brother Lundberg, or not, will be difficult to decide — — —“.

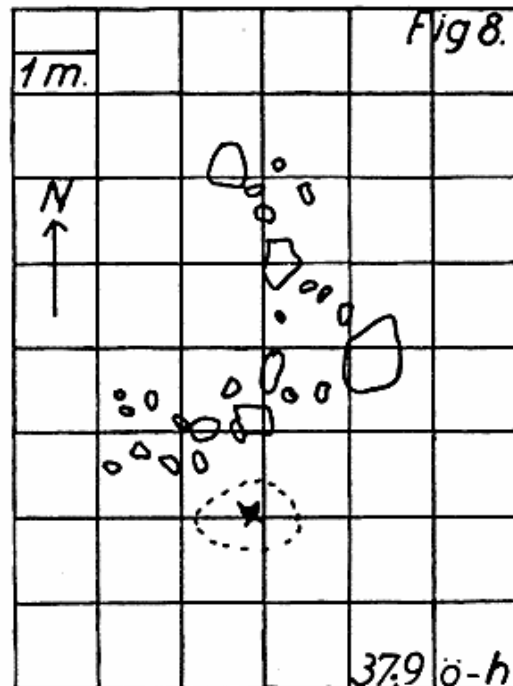
Gathorn-Hardy (1921, 1922) omtalar sådana lämningar från flere ställen på kusten mellan Turnavik och Port Manvers.

På Stag Island, den lilla ön långt ute i oceanen, mitt för Cape Porcupine, har jag själv funnit sådana.

Troligen är det liknande husgrunder Woodworth omtalar från Saglek Bay (1927, p. 635).

Innerst i viken söder om Kaumajet Mts har jag funnit boningslämningar och kvartsflisor efter redskapstillverkning, fig. 8.

Uppvisa nu de lämningar av boningar, vilka avbildats på fig. 3 några drag, vilka kunde motivera antagandet, att de skulle härröra

Delin. V. Tanner, 8. VIII. 1939.

Fig. 8. En gammal boningsgrund vid 37.9 m ö. h. på Ittiplersoak (The Big Neck), edet mellan fjorden söder om Kaumajet och Napartulik Bay. Inom den prickade ringen låg rikligt med hornstensskärvor efter tillslagning av redskap. Pilen angiver kompass-norr.

från nordbor, vilka under senmedeltiden beseglat Labrador-kusten? Här om dela sig meningarna.

Missionärarna Lundberg, Kohlmeister och Kmoch m. fl. ävensom Hettasch, som först fäste min uppmärksamhet på Sculpin Island, ha omfattat den meningen att ruinerna borde ställas i samband med nordbornas resor. De motiverade detta ej blott med formerna utan jämväl därmed, att eskimåerna uppgivit dem vara lämningar efter ett främmande kraftigt folkslag, som de kalla *tunnit*. Dessa *tunnit* antaga missionärerna ha varit grönländska nordbor.

Med ledning av de upplysningar Gosling lyckats inhämta kommer han till den slutsatsen, att ruinerna i fråga ej likna grönländarnas stenhyddor. Frågan om ursprunget kompliceras därigenom, anför han, att traktens eskimåer förneka, att de vore eskimåernas verk. De antogs därför av Gosling utgöra gravplatser „with a low stone enclosure round the tomb“, som antogs ha skyddat de döda mot rovdjur. Under inflytande av det faktum, att eskimåerna aldrig under äldre tider visat några vördnadsbetygelser för de döda, kommer Gosling därefter till den slutsatsen, att eskimåerna ej kunna ha haft något att skaffa med ruinernas tillkomst. Han omfattar därför ungefär samma slutledning som missionärerna, nämligen att dessa minnesmärken härröra från ett kraftfullt folk, som sannolikt utgjorts av nordbor från Grönland.

Hovgaard (1915, p. 45) och Gathorne Hardy (1922) voro jämväl av den mening, att boningarna härstamma från nordbor eller eskimåiserade nordbor.

Mac Millan anför, att en likhet med nordbokoloniernas ruiner onekligen föreligger.

Gathorne Hardy's senaste uttalande (1932, p. 424) är betecknande för de svårigheter tydingen av ruinernas ursprung stött på: „A possible Norse origin has also been attributed, on several occasions, to certain stone ruins on islands off the Labrador coast, which are assigned by the Eskimo to an extinct people of foreign stock, whom they call 'Tunnit'. I myself investigated a number of these remains in 1920. My own conclusions having been occasionally misunderstood or misrepresented, I should like to make them clear. In spite of certain peculiarities such as the rectangular plan of some of the buildings, the ruins appeared to be the work of a very primitive people, of Eskimo culture, using stone implements, and I believe them to have been so. But this does not quite close the question, for, while the remains which I saw are of this character, I am still impressed by some remarkable features in the Eskimo traditions concerning the Tunnit, who are everywhere represented, right up to Baffin Land, and consequently by a number of different tribes, as a people distinct from Eskimo, of large stature but few in numbers, who lacked each characteristic and necessary aptitudes as that of dressing seal-skins, and, though living by the sea and even on islands, had no boats save such as they could steal from the natives. These and other points incline me to suspect that the traditional Tunnit were quite possibly shipwrecked Norsemen from Greenland, and that some remains on the coast may yet turn out to be such origin, but that the Eskimo of

the present day erroneously attribute to them any unexplained traces of stone building, much as an English or Irish peasant will attribute to 'Caesar' or 'The Danes' any olds remains, of whatever period. In the present state of the evidence, however, no connexion between the Norsemen and the Tunnit can be said to have been established."

Under sin strävan att försöka tyda de isländska sagorna är det visst nog att flera forskare utpekade ruinerna såsom minnesmärken efter nordbor.

Till en helt annan uppfattning kom Mathiassen (1928, s. 84) efter en omvärdering av uppgifterna i litteraturen. Hans uppfattning är, att han ej lyckats i dem finna något drag, till vilka ej paralleller skulle finnas i den nu försvunna eskimåiska Thule-kulturen. I skildringarna av Labrador-kustens ruiner fann han däremot intet, som skulle påtvinga antagandet, att ruinernas invånare varit nordbor.

Ruinerna själva kunna giva oss någon vägledning i frågan.

Med avseende å de stora elliptiska stenringarna, typen 2 på fig. 3, råder det ej det minsta tvivel om, att ej de skulle angiva läget av forntida eskimåers tupek-platser. Det synes mig att man på Sculpin Island kan skilja mellan två till sin ålderställning skilda undertyper. Tältringarna tillhörande den yngre typen nere på den lilla slätten b, f \times 11, 12 utmärka sig genom en regelbunden rad av små och väl rundade, jämförelsevis föga lavklädda stenar. De äldre tältringarna, t. ex. vid 1, n \times 11, 12 ha däremot hopradats av smärre kantiga blockstenar och täckas nu av stark Gyrophora-vegetation. Det är tältringar med den stora elliptiska konturen, som brukar förekomma i omedelbar närhet av Thule-kulturens valbensus, och de få antagas ha använts samtidigt med dem (Mathiassen 1927, s. 129); sådana finnas vid Aivilik, på södra delen av Baffin Land, Rae Isthmus och King William Land. Redan Parry lämnade upplysningen, att stenarna begagnats för att spänna ut de skinntält, som av eskimåerna begagnades sommartid; jämför ock Thalbitzer (1914, p. 365), Thostrup (1917, p. 193) och Gathorne-Hardy (1922, p. 164).

Även bottnarna med halvelliptisk kontur och lave vid muren, som bildar bakvägg, uppvisa den för eskimåkulturen karakteristiska stilen, men med ett arkaistiskt drag. Denna typ förefaller vara litet känd och så vitt jag vet inskränkt till Labrador. Gathorne-Hardy (1922, p. 162) omtalar från Kivalek nära Okkak „ruins of the old turf houses. The characteristic plan of which is either a rude oval or an oval with one flatened side. From the curved side, facing

the south, runs a narrow passage forming the entrance." Ett avvikande drag utgör på Sculpin Island muren, som bildar boningens bakvägg. Mången vill kanske tänka sig, att denna utgör en aksesorisk företeelse, men så är knappast fallet, ty den återkommer i alla grunder av denna typ. Det är vanligt i arktiska trakter, att tält och snöhus omgivas med snövallar, vilka avse att bryta vinddriftens kraft, och man kunde antaga, att stenmurarna tjänat ett sådant ändamål. Emellertid talar den påtagliga omsorg, med vilken stenarna i muren radats till varandra, mot ett sådant antagande. Förhållandet förefaller mig visa, att murarna knappast varit avsedda att göra några tillfällighetstjänster utan tvärtom utgjort en väsentlig del av boningen. Med stor sannolikhet framgår det, att taket på boningen vid a \times 40, 41, typen 3, vilat på själva klippan, som här bildat bakväggen i boningen. Det tyckes därför vara sannolikt, att även de övriga hyddornas tak vilat på bakmurarna av typen 4 och 5. Mathiassen omtalar (1927, p. 133), att renjägarna hos den 1902 utdöda eskimåstammen Sadlermiut på Southampton Island brukade reda sig tillfälliga nattläger genom att bygga upp en stenvägg, över vilken de lade tältet.

Stilen, som vilar över lämningar, vilka tillhöra dessa typer, är sålunda otvetydigt eskimåisk. Knappast skulle väl heller någon, som sett ruinerna på ort och ställe, insistera på att nordbor hade uppfört och bebott dem.

Det är väl de fyrsidiga grunderna på Sculpin Island, som förmodats ha utgjort grönlänningboningar, i följd av grundernas helt avvikande former, ty de anförda personerna ha varit mycket väl förtrogna med beskaffenheten av de vinterhus de nu levande Labrador-eskimåernas förfäder brukat uppföra. Bland de fyrsidiga grunderna är det förmodligen särskilt typen X, fig. 3, som de tänkt på, när de räknat med att nordbor från Grönland bebott ruinbyn.

Det fyrsidiga huset är emellertid icke främmande för ett äldre stadium i eskimåernas kultur. Både inom det osteskimåiska och det västeskimåiska området förekomma lämningar efter sådana. Vi inskränka här frågan till det osteskimåiska området.

På Grönland finner man flerstädes fyrsidiga boningsgrunder. Vid Angmagssalik på ostkusten förekomma stora fyrsidiga hus bebodda av flera familjer enligt Mathiassen (1927, p. 150), men enligt samma forskare finnas även små rektangulära hus där (1933, fig. 11, 14, 18, 19, 25, 26); se ock Thalbitzer (1914). Längre uppåt kusten bli detta slags husgrunder mindre, men de äro inga sällsyntheter. De omtalas från Scoresby Sund av Ryder (1895), vidare omtalas sådana av Amdrup (1909) och Thostrup (1817, p. 353,

223), Larsen påvisade dem på Clavering Island (1934, fig. 13, pl. 17, 18) och Knud Rasmussens Land (1938, fig. 57, 15, 20), Glob (1935, fig. 9, 16) i trakterna kring Kong Oscars Fjord och Kempe Fjord. Längre uppe i nordöstra Grönland dominerar Cape York-huset enligt Mathiassen (1927, II, p. 150).

På västkusten av Grönland har Holtved funnit det firsidiga huset i Thule-distriktet samt Mathiassen och Holtved i Julianehaab-trakten (1936, fig. 3, 10, 11, 12, 20, 26, 30 och pl. 2, 3, 4). Några små firsidiga hus och dubbelhus vid Igdlutalik ha kunnat dateras till tiden omkring år 1500. Det för Thule-kulturen karaktäristiska runda valbenshuset, som förmodas ha liknat indiantältet (Stefansson 1914) förekom allmänt i Väst-Grönland ännu under 17:de seklet; det vill synas såsom om åtminstone i några fall det rektangulära huset uppkommit genom sammansmältning av tvenne runda hus (se t. ex. Mathiassen och Holtved 1936, fig. 8). Även vid Disko-Bukten fann Mathiassen firsidiga husgrunder (1934, fig. 25, 51, 65); här syntes det Mathiassen, att övergången till det firsidiga huset ägt rum under 16:de seklet (op. c. p. 172). Bland grunderna längst i nordväst dominerar Cape York-typen. Steensby (1910, p. 306) framhåller, att vissa av vinterhyddorna ha haft en mera kvadratisk form.

Slutligen förtjänar det framhållas, att Simmons (1905, p. 191) fann de bäst bibehållna och alltså yngsta eskimåhusen vid Buchanan Strait på Ellesmere Land utmärka sig genom en rektangulär grundplan, medan de äldre husen utmärkte sig genom runda eller elliptiska konturer.

Det firsidiga vinterhuset med domformigt torvtak och med normal husgång, men också med fantasirika variationer, vinklar och utsprång har förekommit på Labrador. Sådana ha utgrävts av Junius Bird Jr vid Hopedale. Jag skisserade grovt upp några av de av Bird utgrävda hyddbottnarna, fig. 9. Hopedalehusen härstamma förmodligen från senare delen av 1700-talet. Också Hutton (s. 16) omtalar „square mounds of turf, old ruined houses“ i Okkak.

De gamla husgrundernas former visa sålunda överensstämmelse med vad vi känna till om eskimåernas byggnadsätt i andra trakter. Däremot överensstämmer de ej med de grönländska nordbornas byggen, vilka klargjorts genom utgrävningar under de senaste årtiondena under Nørlunds ledning. Indianerna ha aldrig begagnat hyddor av denna typ. De vita åter ha satt sig fast på denna kust betydligt senare än ruinbyn varit i bruk. Några andra bebyggare än dessa fyra folkslag ha vi inte att välja på.

Det torde sålunda ej kunna råda något tvivel om att vi på Sculpin Island ha att göra med en grupp forntida eskimåboningar. De i dem funna artefakten äro mycket sparsamma, men dem man känner ansluta sig osökt till eskimåkulturen. Enligt uppgifter lämnade på ort och ställe skall man på andra dylika husgrunder ha anträffat stenspetsar och uloliknande knivar av skiffer. Intet, som man känner om ruingruppen, tyder på, att den skulle ha bebotts också av nordbor.

Det ligger heller ingen motsägelse däri, att de nu levande Labra-

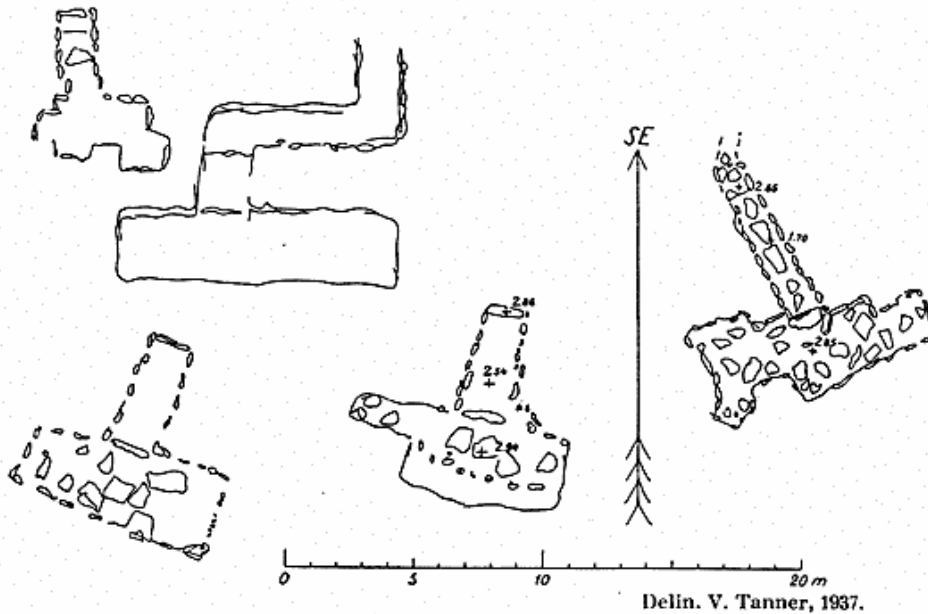

Fig. 9. Eskimåiska vinteriglogrunder 0.5 km norr om Hopedale, utgrävda av Junius Bird Jr. Siffrorna angiva höjden över B a l a n u s-gränsen.

dor-eskimåernas förfäder vid uppförande av sina vinteriglos be-
gagnat ett byggnadssätt, vilket avviker från Sculpin Island-ruiner-
nas.

De senare kunna nämligen, såsom Mathiassen fremhållit, osökt
sättas i samband med en numera utdöd eskimåbefolkning. Denna
levde i en blandad ben-stenålder och förjagades från kusten av de
nu levande eskimåernas förfäder.

Av både Rink och Hawkes ha traditioner upptecknats, vilka för-
tälja om ett forntida fångstfolk, som skall ha bebott nordöstra
kusten av Labrador, Hudson Strait och södra delen av Baffins Land
ännu vid en tid när den nuvarande eskimåstammen hade inflyttat.
Detta folk kalla de nu levande eskimåerna *tunnit*. Enligt Hawkes
utpekade de äldsta eskimåerna (1916) vissa i nordöstra Labrador
förekommande ruiner såsom härrörande från *tunnit*. Enligt tradi-

tionen skulle dessa tunnit ha levat i trakten samtidigt med de nuvarande eskimåernas förfäder, tunnit ute i havsbandet, eskimåerna längre inåt land. Men slutligen blevo tunnit fördrivna eller utrotade av eskimåerna.

I motsats till vad som varit brukligt bland de nuvarande Labrador-eskimåernas förfäder, vilka alltid inrättat vinterboningar åt sig på skyddade platser inne i fjordar, skola tunnit ha hållit sig ute vid det yttersta havsbandet året om. De uppförde där hus med murar av stora stenar, mellan vilka torv drevs in för att täta fogarna, medan en konstruktion av revben och skulderblad av val bar upp taket. På sidorna om ingången voro vanligen valkäkben placerade. Husen skiljde sig från den nuvarande eskimåstammens jordiglos även genom trångheten av det lilla kvadratiska rummet mellan murarna.

Tunnits ha i sägnerna framställts såsom högväxta och starka. En tunnit kunde hålla en valross lika lätt som en eskimå håller en säl. Men tillika voro de enfaldiga och trögtänkta. Enligt en version kände de ej ens till bruket av båge och pil utan använde blott stora spjut med en flintspets och harpuner med spets av ben eller valrossbet. I sina drillborrar begagnade de bergskristall. Enligt en annan version använde tunnit båge av valben och pilar med flintspets. Kvinnorna begagnade i stället för ulo ett rundat skifferstycke utan handtag. Tunnits lampor voro mycket små; för kokning använde de däremot större lampor än eskimåerna. Enligt vissa versioner ägde tunnit ej själva båtar; de brukade emellertid stjäla sådana från eskimåerna. Enligt andra framställningar hade tunnits mycket större skinnbåtar, umiaks, än eskimåerna.

Tunnits sägas ej ha förstått sig på konsten att bereda sälskinn, utan de läto dem ligga i havet tills en liten havsmask hade befriat hudarna från fett. På vintern voro de klädda i oberedda renskinn. Fotbeklädnaden utgjordes av oberett sälskin, som lindades om foten börjande från tårna, och till sula togs ett fyrkantigt skinnstycke med hål i kanterna, vilket fastgjordes kring anklarna. Såsom proviant brukade tunnits föra med sig ett stycke rått kött, som bars mellan skinnklädnaden och bara kroppen och äts först sedan det övergått i förruttelse.

Vid renjakten gingo tunnit ej tillväga på samma sätt som eskimåerna, utan de brukade bygga upp en rad stenrösen, „stengubbar“, tvärs över den dal, i vilken drevfolk sedan innotade en vildrensflock. Bakom öppningar i linjen hade tunnits lagt sig i försåt och fällde renarna med sina spjut.

Under äldre tider hände det att tunnits och eskimåer gifte sig

med varandra. Men sedan det inträffat, att en tunnitskvinna, som var gift med en eskimå, hade förrått det läger mannen tillhörde, straffade man henne med att hugga av hennes armar, och efter den tiden var det slut med de blandade giftermålen. Jämväl på grund av tunnits kajakstölder berättas fiendskap ha uppkommit mellan dem och eskimåerna. Av dessa och andra orsaker ökades oviljan mot tunnit med åren, och slutligen drevs de av eskimåerna norr ut till Chidley-trakten och slutligen över Button Islands helt och hållet bort från Labrador. Utdrivandet av de sista tunnits ägde förmodligen rum först under nya tiden. Ännu så sent som i början av 1700-talet kunde nämligen en eskimåkvinna borta vid St. Lawrence Golfkusten för Courtemanche omtala tillvaron av tunnits längst i norr på Labrador, och hon skildrade dem såsom varande ett stenåldersfolk (Charlevoix, 1744).

En skildring av tunnit, vilken väsentligen överensstämmer med den föregående framställningen, har Rink upptecknat på Grönland. Rink berättade om tunnits bl. a.: Some ruins of their houses are also to be found here and there in our country, chiefly upon the islands, having been built of stones, and differing from the abodes of our people

Det är icke svårt att påvisa motsägelser i de bevarade sägnerna. Men oaktat dessa komma från trakter, som ligga långt från varandra, giva alla skildringar av tunnits i huvudsak vid handen en så påtaglig överensstämmelse inbördes, att det svårligen kan betvivlas, att ej skildringarna skulle vila på verklighetens grund; tunnits ha tydligen varit ett följe av kött och blod, som en gång i tiden jagat havsdäggdjur och vildren på Labrador-kusten.

Vad för ett folk var då tunnits? Tydligen kan detta stenåldersfolk intet ha att göra med nordborna. I en sägen, som upptecknats på Grönland, göres också åtskillnad mellan nordbor och tunnits. Ej heller överensstämma skildringarna av tunnits levnadssätt och vanor med indianernas. Däremot tyda både redskapsförråd och vanor rätt klart på frändskap mellan eskimåernas och tunnits materiella kultur.

Den trovärdigaste tydningen blir nog därför den, som redan Mathiassen (1928) givit saken, att tunnits utgjort en mera primitiv eskimåstam. Med denna kommo de nuvarande eskimåernas förfäder i beröring, när de från Kanada invandrade till Labrador, och de levde sida vid sida ännu under en tid, då eskimåer övergått till järnåldern, medan tunnits ännu levde kvar i stenålder. Den av Mathiassen uttalade förmodan, att de omtvistade boningsgrunderna på den yttre Labrador-kusten och andra kulturlämningar, som stå

i samband med dem, skulle hänga ihop med tunnits och Thulekulturen, synes mig ha fått sin bekräftelse på Sculpin Island.

Vilken åldersställning intaga då boningsgrunderna på Sculpin Island? Såsom redan bör ha framgått, är det ej möjligt att med ledning av något egentligt redskapsförråd datera hustyperna. Det enda artefaktet kan tillhöra ungefär vilket skede som helst i eskimåkulturen. Det enda som kan sägas, är att hyddan i rutan 1 × 4, i vilken det tillformade valbensstycket anträffades, är äldre än benföremålet, och detta måste i flera hundra år ha legat exponerat mot atmosfärierna. Också av vegetationen på stället kunna vi sluta oss till, att husgrunderna måste vara flera hundra år gamla. I överensstämmelse härmed står ytterligare det förhållandet, att i andra dylika husgrunder på samma kust skifferredskap uppgivas ha anträffats.

Att försöka sätta typernas vertikala utbredning i samband med landhöjningen förhjälp oss ej heller till en datering. En etagering av typerna på stället är visserligen ett ofrånkomligt faktum, men detta förhållande behöver ej stå i samband med landhöjningsprocessen. Lagarna för landhöjningen på Labrador är jag själv sysselsatt med att utreda, och oaktat jag ej ännu kommit till något definitivt resultat för nivåförändringarna under de äldre senkvartära skedena, så finns där dock redan åtminstone en säker hållpunkt i frågan, nämligen: att den moderna strandlinjen under förmodligen ett årtusende intagit i stort sett sitt närvarande läge i Labradors skärgård. Alla de i granit- och gneisklippor inskurna bergterrasser, vilka förekomma på Labrador och norra Newfoundland, befinna sig nämligen samtliga vid den nuvarande strandlinjen (på Newfoundland ett par tre meter ovan denna), varemot detta slags bergterrasser saknas vid större höjd över havet. Med avseende å bergterrasserna få vi anlägga den syn på tingen, att det måste ha förgått mycket långa tider innan dessa djupa terrasser hunnit bildas i fast berg genom frostvittringen vid ebb. Förhållandet på Labrador överensstämmer med vad vi känna til från Fennoskandias yttersta oceankuster, vilka sedan ungefär järnålderns början intagit samma läge i förhållande till havsytan som nu. Skulle husgrundernas fördelning mot förmodan stå i samband med landhöjningen, komme de äldsta att rycka tillbaka till en tid, då bronsålder rådde inom Nord-Fennoskandia. För godtagandet av ett sådant förhållande behövs emellertid andra bevis än de omständigheter vi nu känna till. Med landhöjningen behöva vi därför knappast räkna i denna fråga.

Med avseende å sin arkeologiska ställning få de på Sculpin Island företrädda boningsgrunderna betraktas vara jämförelsevis unga. Det eskimåiska valbenhuset efterträddes i det centraleskimåiska området av det domformiga snöhuset, medan åter i de perifera områdena jordhus med rektangulära grundplan efterträtt valbenshuset både i Grönland och Alaska, men oberoende av varandra i öster och väster. Det fyrsidiga huset förefaller fullständigt saknas i det centraleskimåiska området, likaså Cape York-huset: det sistnämnda synes vara en lokal nordgrönländsk typ. Därför frågar sig Mathiassen, om den fyrsidiga hustypen verkligen är en mycket gammal typ. Eller är det en typ, som uppkommit i Grönland genom inflytanden från europeernas byggen. Tanken på lån från det västeskimåiska området är däremot mindre sannolik, emedan det fyrsidiga huset saknas i centraleskimåområdet. Mathiassen lutar därför till det senare antagandet och förmodar, att det stora fyrsidiga huset varit originaltypen, och att de små rektangulära husen äro yngre och uppkomna på grund av brist på byggnadsmaterial. Mycket synes sålunda tala för, att i övergången från det domformiga runda huset till det rektangulära den vite mannens inflytande spåras under medeltiden (Birket-Smith, 1936, p. 128). Bortses från formen förblev emellertid även det fyrsidiga huset liksom hela dess atmosfär genuint eskimåiska skapelser på Grönland.

På Ost-Grönland, där dessa fyrsidiga hus alltjämt begagnas, har det varit brukligt att gräva in bakväggen i en backslutning, så att taket vid bakväggen kommit att ligga i samma plan som markytan. Väggarna ha gjorts av på varandra radade stenar, mellan vilka fogöppningarna stoppats igen med torv. Taket får vila på en träås, som bäres upp av flera strävor. Väggarna ha beklänts med skinn och bottnen belagts med flata stenar. Vid bakväggen har inrättats en plattform av sten och torv, över vilka bredas skinn. Husgången utgår från den motsatt sidan. Sculpin Island-husen ha tydligen tillhört en primitivare typ.

Sedda mot bakgrunden av det nyss anförda få väl ruinerna på Sculpin Island snarast uppfattas såsom lämningar efter gamla qarmat, hösthuset med skinntak hos vissa centraleskimåer, och vilket av Mathiassen (1927, s. 133 f.) uppfattats utgöra ett relik från Thule-kulturen. Detta kvarlevde till sena tider vid västkusten av Hudson Bay och sydkusten av Baffin Land. Qarmat uppgives först efter 1878 ha ersatt valbenshuset vid Cumberland Gulf. Det var valbenshuset med skinntak, som skall ha bebotts av tunnit redan under 16:de årh.; härom har Frobisher lämnat en god skil-

dring (avtryckt hos Mathiassen 1927, s. 137). Hall omtalar dylika tunnithus från Frobisher Bay (I, p. 131), Cornelius Grinells Bay (II, s. 289) och Sylvia Grinells Bay (II, p. III).

Ruinbyn på Sculpin Island företräder sålunda förmodligen en säsongetapp, och boningarna ha troligen använts under den besvärliga hösten, då det blev kallt i tälten, men snön ännu ej var hård nog för uppförande av snöiglos. Troligen gäller denna tydning även för alla de andra boningsgrunderna på öarna inom den yttersta skärgården på Labrador.

♦♦

Om också „ruinbyn“ på Sculpin Island icke, lika litet som de andra ruiner, vilka undersökts på Labrador och Baffin Land (Strong 1928), förmå lämna några konkreta vittnesbörd om nordbornas resor under medeltiden på den nordamerikanska kontinentens ostkust, så går icke därmed själva resornas realitet förlorad. Härom redogöres i en annan uppsats (Tanner, 1941).

S/S „Strathcona“, Labradors atlantiska kust, i augusti 1939.

V. Tanner.

LITTERATUR.

- Admiralty Chart. North America-Labrador. Approaches to Nain and Port Manvers from the survey by commander A. G. Wyatt, R.N., and the officers of H. M. Surveying Ship „Challenger“ 1932—34. Ed. 1936.
- Amdrup, G.: The former Eskimo settlements on the East coast of Greenland. Medd. om Grønland; Bd. 28. København 1909.
- Bernard, Sir Francis: Account of the coast of Labrador (16. Febr. 1761). Mass. hist. soc. coll., 1st ser., Vol. I, p. 233. Boston 1792.
- Birket-Smith, Kaj: The Eskimos. London 1936.
- Gathorne-Hardy, G. M.: The Norse discover America. The Vineland Sagas translated and discussed. Oxford 1921.
- A recent journey to northern Labrador. Geogr. Journ., Vol. LIX, p. 153. London 1922.
- Alleged Norse Remains in America. Antiquity, Vol. 6, p. 420. Gloucester 1932.
- Glob, P. V.: Eskimo Settlements in Kempe Fjord and King Oscar Fjord. Medd. om Grønland, Bd. 102, Nr. 2. København 1935.
- Gosling, W. Q.: Labrador: its Discovery, Exploration, and Development. London 1910.
- Harpe, M. de la: Abregée de l'Histoire Générale des Voyages ... Vol. XIV. Paris MDCCLXXX.
- Hawkes, E. W.: The Labrador Eskimo. Geolog. Survey., Mem. 91, Nr. 14. Anthropolog. Series. Ottawa 1916.

- Holtved, Erik*: Foreløbig Beretning om den arkeologisk-etnografiske Expedition til Thule Distriktet. 1935—37. Geogr. Tidsskr., Bd. 41, Del I, p. 1. København 1938.
Se Mathiassen, Therkel.
- Hovgaard, W.*: The Voyages of the Norsemen to America. New York 1915.
- Hutton, Samuel King*: An Eskimo village. London 1929.
- Jeffreys, Thomas*: The great probability of a Northwest Passage deduced from observations on the letter of Admiral De Fonte ... Containing the account of a discovery of part of the coast and inland of Labrador, made in 1753. London 1768.
- Kmoch, George*: See Kohlmeister, Benjamin.
- Kohlmeister, Benjamin & Kmoch, Georg*: Journal of a Voyage from Okak on the coast of Labrador to Ungava Bay, westward of Cape Chidley. Undertaken to explore the coast, and visit the Esquimaux in that unknown Region by Benjamin Kohlmeister and George Kmoch, Missionaries of the church of the Unitas Fratrum or United Brethren. London 1814.
- Larsen, Helge*: Dødemandsbugten. An Eskimo Settlement on Clavering Island. Medd. om Grønland, Bd. 102, Nr. 1. København 1934.
Archaeological Investigations in Knud Rasmussens Land. Ibid., Bd. 119, Nr. 8. København 1938.
- Mac Millan, Donald B.*: The Mac Millan Arctic Expeditions returns. Nat. Geogr. Soc. Magz., Vol. XLVIII, p. 477. Washington 1925.
- Mathiassen, Therkel*: Archaeology of the Central Eskimos. I. Descriptive Part. II. The Thule Culture and its Position within the Eskimo Culture. Rep. Fifth Thule Exped. 1921—24, Vol. IV. Copenhagen 1927.
Nordboruiner i Labrador? Dansk Geogr. Tidsskr., Bd. 31, s. 75. København 1928.
Norse ruins in Labrador? Amer. Anthropologist, Vol. XXX, p. 569. Menasha 1928.
Prehistory of the Angmagssalik Eskimos. Medd. om Grønland, Bd. 92, Nr. 4. København 1933.
Contributions to the archaeology of Disko Bay. Medd. om Grønland, Bd. 93, Nr. 2. København 1934.
and *Holtved, Erik*: The Eskimo archaeology of Julianehaab district with a brief summary of the prehistory of the Greenlanders. Medd. om Grønland, Bd. 118, Nr. 1. København 1936.
- Parry, W. E.*: Journal of a Second Voyage for the Discovery of a North West Passage ... in the years 1821—22—23. London 1824.
- Putnam, G. P.*: The Putnam Baffin Island Expedition. Geogr. Review, Vol. 18, p. 1. New York 1928.
- Rink, H.*: Tales and traditions of the Eskimo. London 1875.
- Ryder, C.*: Om den tidligere eskimoiske Bebyggelse av Scoresby Sund. Medd. om Grønland, Bd. 17. København 1895.
- Simmons, Herman G.*: Eskimåernas forna och nutida utbredning samt deras vandringsvägar. Ymer, Bd. 25, s. 173. Stockholm 1905.
- Strong, W. D.*: Anthropological notes and news. Amer. Anthropologist, Vol. 30. Menasha 1928.

Tanner, V.: Folk och kulturer på Labrador. Ett bidrag till belysande av konvergensföreteelserna. Societas Scientiarum Fennica, Årsbok XVII B, no. 2. Helsingfors 1939.

De gamla nordbornas Helluland, Markland och Vinland. Ett försök att lokalisera Vinlands-resornas huvudetapper i de isländska sagorna. Budkaveln, No. 1, 1941. Åbo 1941.

Thalbitzer, W.: The Angmassalik Eskimo. Medd. om Grønland, Bd. 39. København 1914.

Thostrup, C. B.: Ethnographic Description of the Eskimo Settlements and Stone Remains in North-East Greenland. Medd. om Grønland, Bd. 44. København 1917.

Woodworth, Robert H.: Notes on the Torngak Region of Northern Labrador. Geogr. Rev., Vol. 17, p. 632. New York 1927.
